

STOCKHOLMS STAD
UTBILDNINGSNÄMNDEN2016 -04- 20 Till berörd remissinstans
Dnr 1.6.1-3005/2016**Angående remissen om Samrådsremiss om
nästa regionala utvecklingsplan för
Stockholmsregionen, RUFS 2050**

Detta gäller remissvar på "Samrådsremiss om nästa regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050"

Dnr: 111-650/2016

Remisstiden sträcker sig till den 1 september 2016, vilket vi ber er respektera. Om det av några skäl inte är möjligt för er att inkomma med svar inom utsatt tid måste en kontakt tas med den för ärendet ansvariga personen på roteln.

Ansvarig handläggare/borgarrädssekreterare på Finansroteln är Karin Kolk, tfn 08 508 29 231.

Remissvar skickas till:

- Finansroteln digitalt i Word-format. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik. Ex: KS 314-331-2004
- KF/KS kansli i **pappersform**.

Bilägg **inte** remissunderlaget. Det finns redan diariefört i kommunstyrelsens diarium.

Häfta **inte** ihop handlingarna.

Adresserna är följande:

Rotelns e-post: Funktion SLK RI-remissvar eller
RI-remissvar.SLK@stockholm.se

KF/KS kansli, Stadshuset, 105 35 STOCKHOLM

Med vänliga hälsningar

Finansroteln

Remitteringsmapp**Ärende: Samrådsremiss om nästa regionala
utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050**

Inkom till KF/KS kansli den 12 april 2016

För yttrande senast: 1 september 2016

Stadsdelsnämndern FacknämndernaArbetsmarknadsnämnden
Exploateringsnämnden
Miljö- och
hälsoskyddsnämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Trafiknämnden
Utbildningsnämnden**Övriga**Stadsledningskontoret
Stadshus AB

Mars 2016

Till samtliga kommuner i östra Mellansverige

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
Registraturet	
Ink.	2016 -04- 14
Dnr:	111-650/2016
Fäll:	RT

Arbetsmarknadsnämnden
Stockholms stad

2016 -04- 11

Dnr.....
Registraturet

Samråd om

ÖMS 2050 – samverkan och planering i östra Mellansverige

Nu inleds en dialog om samverkan och planering i sju län i östra Mellansverige (ÖMS): Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län. Med utgångspunkt i bifogat ÖMS-dokument, syftar samrådet till att formulera gemensamma storregionala utgångspunkter för den regionala utvecklingen. De gemensamma storregionala utgångspunkterna lägger grunden för en samordnad långsiktig utvecklingsplanering i östra Mellansverige.

Gemensamma storregionala utgångspunkter i östra Mellansverige finns uttryckta i RUF 2010 i form av en gemensam målbild. Arbetet i ÖMS har sedan RUF 2010 antogs fördjupats. Länen i ÖMS har tillsammans tagit fram kunskapsunderlag. Resultaten av detta arbete finns med i *ÖMS 2050 – samverkan och planering i östra Mellansverige*.

Det finns sju regionala utvecklingsstrategier/-planer (RUS; RUP; RUF) i ÖMS. I samtliga regionala utvecklingsstrategier/-planer finns resonemang om det egna länets roll i ett storregionalt perspektiv. Det berör främst kommunikationer och sammankoppling mellan Stockholm och andra delar av ÖMS.

För att bidra till att stärka de funktionella storregionala sambanden är det värdefullt att länen i östra Mellansverige identifierar gemensamma utgångspunkter och en gemensam inriktning för regionala planeringsfrågor av långsiktig karaktär.

Vi bjuder nu in alla kommuner i ÖMS-området att lämna synpunkter på förslaget till inriktning för storregional utvecklingsplanering. Följande frågor vill vi ha er syn på:

- Hur ser ni på nyttan av gemensamma planeringsförutsättningar och gemensam målbild inom ÖMS?
- Vilken storregional strukturbild har bäst förutsättningar att bidra till en positiv utveckling i östra Mellansverige?
- Vad krävs för att öka tillgängligheten och samtidigt minska klimatpåverkan?
- Hur kan vi hantera regionförstörelsens påverkan på social hållbarhet, så att den förbättrade tillgängligheten kommer en så stor andel som möjligt av befolkningen till godo?
- Vilket stöd finns för en lägre kollektivtrafiktaxa för att öka möjligheten till en inkluderande regionförstoring?
- Vilka fördjupningsområden bör storregional samverkan prioritera?

Remissen

Välkommen att skicka in synpunkter på förslaget till samverkan och planering i östra Mellansverige. Synpunkterna skickas elektroniskt till registrator.trf@sll.se både i word- och pdf-format. Ange diarienummer TRN 2016-0047 samt dokumentets titel som referens: ÖMS 2050 – samverkan och planering i östra Mellansverige.

Synpunkterna ska vara Stockholms läns landsting tillhanda senast den 30 september 2016.

Remissvaren kommer att publiceras på www.rufs.se och sammanställas i en samrådsredogörelse. Varje län kommer att ta del av remissvaren.

Remissen sker samtidigt med remiss för samrådsförslag RUFSS 2050.

Kontaktpersoner för respektive län

Roland Engkvist, Stockholms läns landsting, roland.engkvist@sll.se
Anders Ferdinandsson, Regionförbundet Uppsala län, anders.ferdinandsson@region uppsala.se
Johanna Sundelöf, Regionförbundet Sörmland, johanna.sundelof@region.sormland.se
Fredrik Sunnergren, Region Östergötland, fredrik.sunnergren@regionostergotland.se
Fredrik Eliasson, Region Örebro län, fredrik.eliasson@regionorebrolan.se
Åsa Sars, Länsstyrelsen Västmanlands län, asa.sars@lansstyrelsen.se
Håkan Johansson, Västmanlands Kommuner och Landsting, hakan.johansson@vkl.se
Olof Linde, Region Gävleborg, olof.linde@regiongavleborg.se

Mer information om ÖMS-arbetet finns på www.rufs.se.

Med vänliga hälsningar

Hanna Wiik, Stockholms läns landsting
Cristine Dahlbom Nygren, Regionförbundet Sörmland
Andreas Capilla, Region Östergötland
Petter Arneback, Region Örebro län
Ulrica Gradin, Länsstyrelsen i Västmanlands län
Tomas Staubom, Regionförbundet Uppsala län
Ann-Christin Gagge, Region Gävleborg

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Stockholm, mars 2016

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
Registraturet	
Ink.	2016 -04- 12
Dnr:	111-650/2016
Till:	RI

Samråd om nästa regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2050

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen är regionens gemensamma kontrakt och pekar ut riktningen för vår region. Utvecklingsplanen ligger till grund för såväl den fysiska planeringen som tillväxtarbetet i regionen.

Stockholms läns landsting ansvarar för arbetet med att ta fram nästa regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2050. Nu finns ett samrådsförslag framme som i stora delar utgår från den nuvarande planen, RUFSS 2010. Men en föränderlig omvärld, ny kunskap och behov av större tydlighet, prioritering och kraftfullare genomförande innebär ändå en hel del förändringar.

Landstingets tillväxt- och regionplanenämnd beslutade den 22 mars att skicka ut samrådsförslaget på remiss under perioden 8 april–30 september 2016.

Vi ser fram emot en dialog om regionens utveckling och era synpunkter på samrådsförslaget men också era inspel om hur ni vill och kan bidra till genomförandet av den regionala utvecklingsplanen.

Frågor vi vill ha svar på under samrådet

Mål och delmål

- Bidrar målen till att regionen får ett tydligt fokus i arbetet framåt?
- Anger målen rätt ambitionsnivå?

Prioriterade åtgärder

- Är det rätt åtgärder som beskrivs?
- Hur kan åtgärderna utvecklas till utställningsförslaget?

Den rumsliga strukturen

- Vilken rumslig struktur krävs för en region utan klimatpåverkande utsläpp?
- Vilken rumslig struktur krävs för en socialt, ekonomiskt och territoriellt sammanhållen region?
- Vilka är de viktigaste vägvalen för regionen kopplat till den rumsliga strukturen?

RUFSS 2050 som regionens gemensamma kontrakt

- Vad krävs för att det som beskrivs i planen ska bli verklighet?
- Vad krävs för att planen ska fungera som utgångspunkt för ert övergripande arbete och de beslut som ni ska fatta i er organisation?
- Hur ska er organisation bidra till genomförandet av den kommande planen?

Remissen

Välkommen att skicka in synpunkter på samrådsförslaget. Synpunkterna skickas elektroniskt till registrator.trf@sll.se både i word- och pdf-format. Vänligen ange diarienummer TRN 2016-0047.

Synpunkterna ska vara Stockholms läns landsting tillhanda senast den 30 september 2016.

Remissvaren kommer att publiceras på www.rufs.se och sammanställas i en samrådsredogörelse.

Bilagor

Bilaga 1: Samrådsförslag RUFSS 2050, regional utvecklingsplan för Stockholmregionen.

Bilaga 2: Förslag till samlad konsekvensbeskrivning av samrådsförslag RUFSS 2050.

Bilaga 3: ÖMS 2050 – samverkan och planering i östra Mellansverige.

Bilaga 4: Sändlista remissinstans.

Mer information finns på www.rufs.se. Där kan du bland annat hitta mer och fördjupat underlag, ladda ner presentationsmaterial och ta del av de aktiviteter som pågår under samrådsperioden. Vid frågor om remissen kan du också kontakta:

Ulrika Palm, projektledare
ulrika.e.palm@sll.se
08-123 144 79

Roland Engkvist, bitr. projektledare
roland.engkvist@sll.se
08-123 144 90

Med vänliga hälsningar

Hanna Wiik
Förvaltningschef
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
Stockholms läns landsting

RUFS 2050

SAMRÅDSFÖRSLAG
8 APRIL–30 SEPTEMBER 2016

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, TRF, ansvarar för regionplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. TRF arbetar på uppdrag av landstingsstyrelsen och tillhör Stockholms läns landsting (SLL). Vi bidrar till Stockholmsregionens utveckling genom en utvecklingsplanering som grundas på kvalificerat underlag och analys. Genom samverkan och kommunikation bidrar vi till att regionens aktörer når en gemensam syn på regionens utveckling. Vi ger förutsättningar och tar initiativ för att visioner, mål, strategier och åtaganden i den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF5) ska bli verklighet.

Vi bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I TRF:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarion, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av TRF.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

TRF är i likhet med Stockholms läns landstings samtliga förvaltningar miljöcertifierade enligt ISO 14001. SLL:s upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav. Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav

Texts and maps stemming from research projects under the ESPON programme presented in this report do not necessarily reflect the opinion of the ESPON Monitoring Committee.

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Box 22550, 104 22 Stockholm
Besök: Norra stationsgatan 69
Tfn växel: 08-123 130 00
E-post: registrator@sll.se
tfr@sll.se
www.sll.se

Omslagsillustration: Kari Modén
Grafisk form och produktion: Fidelity

TRN 2015-0015

Förord

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen är vårt gemensamma kontrakt och pekar ut den långsiktiga riktningen för vår region. Utvecklingsplanen ligger till grund för såväl den fysiska planeringen som tillväxtarbetet i regionen. Samrådsförslaget är basen för nästa regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050.

Era signaler från aktualitetsarbetet med nuvarande regionala utvecklingsplan, RUFS 2010, var tydliga; vision och mål är bra, rör inte för mycket i den rumsliga strukturen, men prioritera tydligare, sätt det sociala perspektivet, landsbygd och skärgård liksom klimatarbetet mer i fokus och se till att det som står i planen också blir verklighet.

Samrådsförslaget är underlag för dialogen om Stockholmsregionen och inriktning för det regionala utvecklings- och planeringsarbetet. Nu behöver vi er hjälp och kompetens för att ta ställning till de förslag som har utarbetats.

Landstingets tillväxt- och regionplanenämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2016 att skicka samrådsförslaget på remiss. Remissperioden pågår fram till och med den 30 september 2016. Till samrådsförslaget hör också en samlad konsekvensbeskrivning och en bilaga om de storregionala perspektiven, som Stockholms läns landsting tagit fram tillsammans med planeringsorganen i östra Mellansverige.

De sex månader vi nu har framför oss kommer att bli både spännande och lärorika. Vi är särskilt intresserade av att få era synpunkter på samrådsförslagets mål och delmål, urvalet av prioriterade åtgärder, vägvalen för den rumsliga strukturen, och hur er organisation kan bidra till utvecklingen av regionen.

Under samrådsperioden kommer vi att ordna flera aktiviteter som ni är välkomna att delta i, och vi hoppas att ni också tar egna initiativ till att diskutera de här frågorna både inom er organisation och med varandra.

Jag ser fram emot era synpunkter och en spännande dialog!

Hanna Wiik
Förvaltningschef
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
Stockholms läns landsting

Innehållsförteckning

Förord.....	2
-------------	---

DEL 1 VISION, UTMANINGAR OCH MÅL

1	Inledning	10
1.1	En genomförandeinriktad plan	10
1.2	Huvudprinciperna i RUF 2010 ligger fast	10
1.3	Planprocessen för RUF 2050	11
1.4	Tidsperspektiv och målstruktur i RUF 2050	11
1.5	Geografi i RUF 2050	12
1.6	Läsanvisning	12
2	Europas mest attraktiva storstadsregion	14
2.1	En region som är hållbar	14
2.2	En resilient region	15
2.3	En region med människan i fokus	15
2.4	En region utan klimatpåverkande utsläpp	16
3	Den regionala utvecklingsplanens funktion	17
3.1	Vad är en regional utvecklingsplan?	17
3.2	Parallella processer och Stockholms läns landstings samlade bidrag till regionens utveckling	20
3.3	RUF 2050 – ett gemensamt kontrakt	22
4	Förutsättningar och utmaningar för Stockholmsregionen	23
4.1	Stockholmsregionen i världen – en global utblick	23
4.2	Stockholmsregionen i ett storregionalt perspektiv	27
4.3	Stockholmsregionens särskilda förutsättningar och utmaningar	27
5	Mål och delmål för regionens långsiktiga utveckling	33
5.1	Övergripande mål och delmål	34
5.2	Uppföljning och nyttan med delmål	36
5.3	Målsynergier och hållbar utveckling	36
5.4	Mål på nationell och internationell nivå	37

DEL 2 PLANENS GENOMFÖRANDE

6	Prioriterade åtgärder	40
6.1	Knyt ihop regionen och bygg tätt, varierat och kollektivtrafikhära.....	40
6.2	Säkra värden genom att leva klimatsmart, värna naturresurser och utveckla effektiva system	41
6.3	Stärk konkurrenskraften med smart, grön och inkluderande tillväxt.....	42
7	Tematiska frågor och förhållningssätt	43
7.1	Klimatpåverkan	43
7.2	Bostadsförsörjning.....	44
7.3	Transportsystemet	46
7.4	Tekniska försörjningssystem	53
7.5	Regional ekonomi och förnyelse av näringslivet.....	54
7.6	Bebyggelsestrukturens betydelse för den sociala hållbarheten	60
7.7	Hälso- och sjukvård.....	63
7.8	E-samhället.....	64
7.9	Landsbygd och skärgård	65
7.10	Grön- och blåstruktur, ekosystemtjänster	71
7.11	Kultur och kulturmiljö	73
7.12	Storregional samverkan.....	76
7.13	Säkerhet och beredskap.....	78
8	Vägval för den rumsliga strukturen	82
8.1	Varför två strukturbilder?.....	83
8.2	Viktiga principer för den rumsliga strukturen	84
8.3	Strukturbilderna bygger på strukturanalyser.....	85
8.4	Regionens utveckling i en föränderlig värld	86
8.5	Två strukturbilder och dess konsekvenser	87
9	Samlad konsekvensbedömning.....	102
9.1	Avgränsning av konsekvensbedömningen	102
9.2	Metod och bedömningsmodell	103
9.3	Jämförelsealternativ.....	105
9.4	Sammanfattning av den regionala konsekvensbeskrivningen	105
9.5	Fortsatt arbete.....	107
10	Fortsatt process fram till antagen plan	108

Centrala begrepp

Här förklaras generella begrepp och ord som förekommer genomgående i samrådsförslaget.

Befolkningsprognos

En detaljerad beräkning av den framtida befolkningen per år utifrån kunskap om demografi och migration. Hänsyn kan även tas till hur förändringsfaktorer som bostadsbyggande och konjunktursvängningar påverkar utvecklingen.

Blåstruktur

Den sammanlagda ytan av vatten inom ett geografiskt område.

En bättre sats

En bättre sats, EBS, är Mälardalsrådets storregionala process inom infrastruktur och transporter som har pågått under flera år.

BRP

Bruttoregionalprodukt, det vill säga värdet av all produktion av varor och tjänster i en region.

Ekosystemtjänster

Produkter och tjänster som naturen skapar och som människor utnyttjar. De brukar delas in i fyra olika huvudkategorier: *producerande*, exempelvis mat och råvaror, *kulturella*, exempelvis naturupplevelser, *reglerande*, exempelvis vattenrening och pollinering samt *understödjande*, exempelvis biologisk mångfald och det hydrologiska kretsloppet.

Europa 2020

EU:s tillväxtstrategi för tioårsperioden 2010–2020 med fem överordnade mål för sysselsättning, innovation, utbildning, social sammanhållning, samt energi och klimat som ska uppnås före 2020.

Flerkärnighet

Flera tätorter i en funktionell region som kompletterar varandra när det gäller framför allt service, arbetsplatser och boende.

Framskrivningar

Beräkning av den genomsnittliga framtida utvecklingen av befolkningens mängd fram till ett visst år, utifrån att parametrar som födelsetal, dödstal, inflyttning och utflyttning följer vissa mönster. Framskrivningar görs också för ekonomisk utveckling och sysselsättning.

Grönstruktur

Grönstruktur är den sammanhängande väven av grönska som finns både mellan husen i tätorter, i anslutning till bebyggelsen och i det omgivande landskapet. Den regionala grönstrukturen i RUFS består av tätortsnära gröna kilar och stora samlade rekreations-, natur- och kulturmiljövården. De gröna kilarna ligger i anslutning till den samlade bebyggelsestrukturen och innehåller både kilområden, gröna värdekärnor och gröna svaga samband (se RUFS 2010).

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling handlar om att säkerställa goda livsvillkor för alla människor nu och i framtiden. Utgångspunkten i RUFS 2050 är att människan är i centrum, att ekologin sätter ramarna och att ekonomin är ett medel och en förutsättning för hållbar utveckling. Det här förtydligar att social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet inte är tre separata spår utan att de hör ihop och påverkar varandra.

Inkludering

Inkludering handlar om integrerade utvecklingsprocesser i företag, organisationer och samhället i stort, processer som leder till inkluderande synsätt och motverkar exkluderande strukturer. Detta är ett villkor för att mångfald och olikheter ska kunna användas som en innovativ drivkraft för affärs-, verksamhets- och samhällsutveckling.

Interkulturellt

Interaktioner mellan personer eller grupper från skilda kulturer, med skilda modersmål och levnadsregler, som bygger på en ömsesidig förståelse och respekt dem emellan. Begreppet skiljer sig från det närbesläktade begreppet mångkulturalitet som endast avser flera kulturers parallella samexistens i ett samhälle utan att interaktioner är nödvändiga.

Mobility management

Mobility management, MM, är ett samlingsnamn för åtgärder för att påverka beteenden inom transportområdet och ett komplement till annan trafikplanering. Grundläggande är användningen av mjuka åtgärder så som information och kommunikation, liksom organisation och koordination av olika tjänster. Syftet är att påverka resan innan den har börjat och effektivisera användandet av transporter och infrastruktur.

Mångfald

Mångfald är ett normkritiskt förhållningssätt som bygger på att alla människor, oavsett kön, könsidentitet, etnicitet, sexuell läggning, sexuell identitet, funktionsvariation, religion, kultur eller ålder har jämlika möjligheter att utveckla sig utifrån sin kompetens, och att frigöra sina livschanser.

Resiliens

Resiliens är ett systems långsiktiga förmåga att hantera väntade och oväntade störningar och förändringar, samt att återuppbygga viktiga funktioner och att vidareutvecklas, utan att systemet kollapsar. För ett samhällssystem kan det exempelvis handla om förmågan att hantera naturkatastrofer, världsoro eller större olyckor.

Robusthet

Ett systems förmåga att stå emot kända störningar utan att förändras.

RUFS

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, vilket innebär att det är en regionplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) som också hanterar utvecklings- och tillväxtfrågor i den regionala skalan. Sedan tidigare finns RUFS 2001 och RUFS 2010.

RUS och RUP

Regional utvecklingsstrategi och Regionalt utvecklingsprogram. Dessa begrepp används synonymt. RUP återvinns i förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete.

Rumslig struktur

Geografisk fördelning av bebyggelse, infrastruktur och andra fysiska funktioner som påverkar mark och vatten.

Socialt kapital

Kortfattat kan det beskrivas som graden av tillit som individer har till varandra och till samhället. Se också faktaruta sidan 61.

Funktionell analysregion, FA-region

Statistiska centralbyråns SCB:s beteckning för Stockholms funktionella analysregion som bygger på pendlingskriterier. En FA-region är en region, inom vilken människor kan bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor. Indelningen i FA-regioner (funktionella analysregioner) användas vid regionala analyser. Enligt Tillväxtverket finns det i dag 60 FA-regioner i Sverige.

Strukturfond

EU:s struktur- och investeringsfonder, ESI, som syftar till att skapa ekonomisk, social och territoriell sammanhållning inom EU.

Transportarbete

Transportarbete delas in i person- och godstransportarbete. Persontransportarbetet mäts i personkilometer: antalet personer som färdas i ett fordon, multiplicerat med antalet resta kilometer för var och en. Godstransportarbetet mäts i tonkilometer: varje godsenhets massa i ton, multiplicerat med transportsträckan i kilometer för var och en.

Östra Mellansverige, ÖMS

Östra Mellansverige utgörs i geografisk mening av Stockholms län, Uppsala län, Södermanlands län, Östergötlands län, Örebro län, Västmanlands län och Gävleborgs län. Det finns ett samarbete och en ambition att samordna RUFS- och RUS-processerna mellan länen, vilket uttrycks genom den bilagda handlingen "ÖMS 2050 – samverkan och planering i Östra Mellansverige". ÖMS ska inte förväxlas med strukturfondsområdet östra Mellansverige där Stockholms län inte ingår.

DEL 1

VISION, UTMANINGAR OCH MÅL

Inledning

Europas mest attraktiva storstadsregion

Planens funktion

Förutsättningar och utmaningar

Mål och delmål

1 | Inledning

Det inledande kapitlet är en introduktion till samrådsförslaget.

Här beskrivs huvudprinciperna i den nuvarande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFSS 2010, samt planprocessen, tidsperspektivet och målstrukturen i kommande RUFSS 2050.

1.1 En genomförandeinriktad plan

Liksom tidigare regionala utvecklingsplaner ska den kommande regionala utvecklingsplanen RUFSS 2050 vara känd, förankrad och gemensam. Den ska även sträva mot att bli mer genomförandeinriktad än tidigare regionala utvecklingsplaner för Stockholmsregionen.

Stockholmsregionen består av tusentals aktörer och mer än 2,2 miljoner individer som driver utvecklingen framåt inom näringsliv, akademi, förvaltning, föreningsliv, trossamfund, nöjesliv och umgänge med mera.

Det regionala utvecklingsarbetet drivs av många olika aktörer genom projekt, planer och aktiviteter. En regional utvecklingsplans främsta funktion är att peka ut en långsiktig gemensam riktning för regionen. Genom att ha fokus på långsiktigt väl underbyggda mål kan därmed den regionala utvecklingsplanen fylla funktionen av ett regionalt kontrakt om den långsiktiga inriktningen och samtidigt ligga till grund för igångsättningen av konkreta projekt, åtaganden och investeringar som genomförs i närtid.

Planen ska alltså peka ut regionens samlade vilja och vägleda regionens aktörer under planperioden att ta sig an de utmaningar som finns. Planen ska vara sektorsövergripande så att det kan uppstå synergier mellan olika intressen och det samlade utvecklingsarbetet leder till gemensamma nyttor.

1.2 Huvudprinciperna i RUFSS 2010 ligger fast

Under 2013–2014 genomförde Stockholms läns landsting ett aktualitetsarbete av RUFSS 2010. Det framkom då att regionens aktörer upplevde att RUFSS 2010 i stora delar fortfarande är aktuell och användbar, men att det

finns behov av förtydliganden och uppdateringar samt att det behövs en tydligare prioritering av vilka åtgärder som ska genomföras och vilken riktning den kommande regionala utvecklingsplanen ska peka ut. Efter som RUFSS 2010 formellt upphör att gälla efter sex år¹, arbetar Stockholms läns landsting med att ta fram en ny regional utvecklingsplan, RUFSS 2050, som bygger vidare på RUFSS 2010, men som tar fasta på de synpunkter som kom fram under aktualitetsarbetet. Den nya planen börjar gälla 2018.

Visionen om att vara *Europas mest attraktiva storstadsregion* ligger fast. Utmaningarna, som identifierades redan i RUFSS 2010 och som bekräftades i programmet för RUFSS 2050, kommer att vara viktiga utgångspunkter även i RUFSS 2050. De övergripande målen är fortsatt aktuella med vissa kompletteringar. För den rumsliga strukturen och för de övergripande målen har mållåret flyttats fram från 2030 till 2050. Den långsiktiga planeringen måste alltså ta hänsyn till konsekvenserna av olika beslut, inte bara för invånare som lever i dag, utan även för kommande generationer.

Den rumsliga strukturen i RUFSS 2010 bygger på ett antal bärande element, Stockholmsregionen ska utvecklas så att bebyggelsestruktur, infrastruktur för transporter, teknisk försörjning, gröna kilar och blåstruktur samverkar på ett effektivt sätt, berikar och kompletterar varandra. Några viktiga planeringsprinciper är att skapa täta och varierade stadsmiljöer i goda kollektivtrafiklägen, och att utveckla de yttre regionala stadskärnorna samtidigt som de gröna kilarna värnas och den sociala sammanhållningen ökar i hela regionen. Dessa element gäller även för RUFSS 2050.

1 Enligt tidigare plan- och bygglag (1987:10) var giltighetstiden för en regionplan sex år vilket innebär att RUFSS 2010 formellt upphör att gälla i september 2016. I nuvarande lagstiftning (2010:900) har giltighetstiden utökats till åtta år.

Figur 1. Planprocessen för RUF5 2050

1.3 Planprocessen för RUF5 2050

RUF5 2010 är sedan augusti 2010 Stockholms läns regionala utvecklingsplan. Att ta fram en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen är en omfattande process som pågår i flera år. Arbetet förutsätter en tät dialog med alla de organisationer som sedan ska medverka till att planen blir verklighet. Det dokument som nu föreligger är samrådsförslag RUF5 2050, det vill säga ett förslag till ny regional utvecklingsplan som regionens aktörer ska samråda kring och lämna synpunkter på under samrådet.

Den 20 augusti 2015 godkände Tillväxt- och regionplanenämnden programmet för nästa regionala utvecklingsplan, RUF5 2050. Programmet beskriver ramarna för arbetet med att ta fram nästa plan och utgår från RUF5 2010 samt det aktualitetsarbete som gjordes av planen under 2013–2014. Under hösten 2015 påbörjades arbetet med det samrådsförslag som nu finns framtaget.

Mellan april och till och med september 2016 kommer samrådet om nästa regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen att pågå. Då har alla regionens aktörer möjlighet att komma med synpunkter på hur de vill att regionen ska utvecklas och hur den kommande RUF5 2050 ska se ut.

Efter samrådet fortsätter arbetet med den regionala utvecklingsplanen och ett nytt förslag tas fram. Plan-

förslaget ställs ut under hösten 2017 och ytterligare en remissomgång genomförs. Därefter tas ett slutligt förslag fram för politisk behandling i landstinget. Den nya regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUF5 2050, kommer att gälla för perioden 2018–2026.

1.4 Tidsperspektiv och målstruktur i RUF5 2050

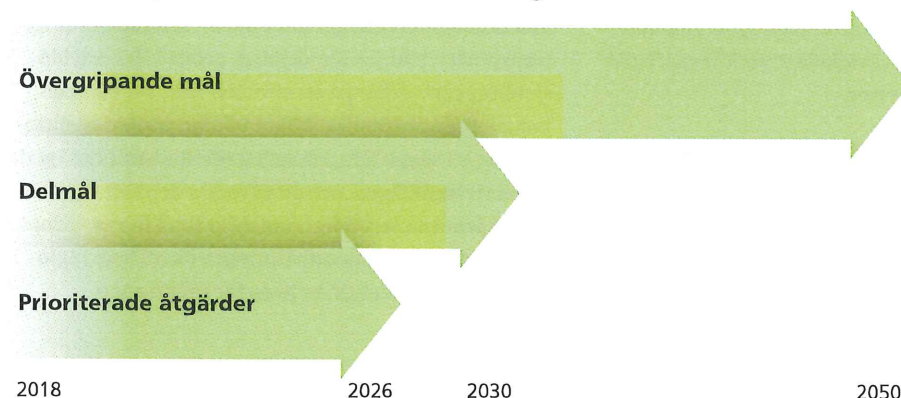
Genom aktualitetsarbetet framkom att det saknades ett tydligt genomförandeperspektiv i RUF5 2010. Utifrån de synpunkter som framkom togs ett nytt system för mål, delmål och åtgärder fram i programmet för en ny regional utvecklingsplan, kopplat till flera tidshorisonter.

RUF5 2050 har fyra tidsperspektiv: ett kort, ett medellångt och ett långt, samt en utblick mot framtiden.

- Kort sikt: 2018–2026, planens giltighetstid enligt plan- och bygglagen. Gäller huvudsakligen de prioriterade åtgärderna.
- Medellång sikt: fram till 2030. Målar för delmålen.
- Lång sikt: fram till 2050. Målar för hela planen, strukturbilderna och regionens övergripande mål.
- Bortom 2050: i ett ännu längre tidsperspektiv än planens mållår, och samtidigt även i de kortare tidsperspektiven. Gäller visionen och planens förhållningssätt.

Figur 2. Målstrukturen i förhållande till tidsperspektiven i RUF5 2050

Vision: Europas mest attraktiva storstadsregion

1.5 Geografi i RUFs 2050

Den regionala utvecklingsplanen gäller formellt för Stockholms län. Samtidigt är de geografiska sambanden starka med grannlänerna. Delar av arbetsmarknad och bostadsmarknad är gemensamma och infrastrukturen är sammanlänkad utan gränser. Det finns ett ömsesidigt utbyte och till viss del beroende som gör att samverkan med omgivningen är nödvändig.

I arbetet med genomförande av RUFs 2010 har samarbetet i det som kallas östra Mellansverige utvecklats och flera gemensamma projekt har drivits. I östra Mellansverige ingår förutom Stockholms län även Gävleborgs län, Uppsala län, Västmanlands län, Örebro län, Östergötlands län och Södermanlands län. Samverkan mellan de regionala organisationerna har lett till en gemensam skrift som ingår som bilaga till samrådsförslaget.

1.6 Läsanvisning

Del 1 tar avstamp i visionen för Stockholmsregionen – Europas mest attraktiva storstadsregion – och ett förstärkt perspektiv på hållbar utveckling (kapitel 2). Planens funktion och användning definieras (kapitel 3). Därefter presenteras förutsättningar och utmaningar för Stockholmsregionen (kapitel 4) som en bakgrund för de mål regionen behöver uppnå för att visionen ska bli verklig inom ramen för en hållbar utveckling (kapitel 5).

Del 2 inleds med prioriterade åtgärder (kapitel 6) och med generella förhållningssätt och insatsområden i olika tematiska frågor (kapitel 7) som både är vägledande för att styra regionen i riktning mot målen och som visar hur målen kan uppnås. Två alternativa strukturbilder presenteras (kapitel 8). Dessa ska användas som verktyg för att diskutera viktiga vägvalsfrågor i regionens utveckling, hur olika insatser påverkar utvecklingen och vilka konsekvenser detta kan få. Avslutningsvis beskrivs den samlade konsekvensbedömningen av planen samt processen fram till antagen plan.

SAMRÅDSFÖRSLAG
8 APRIL–30 SEPTEMBER 2016

Förslag till samlad
konsekvensbeskrivning av

RUFS 2050

Europas mest attraktiva storstadsregion

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, TRF, ansvarar för regionplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. TRF arbetar på uppdrag av landstingsstyrelsen och tillhör Stockholms läns landsting (SLL). Vi bidrar till Stockholmsregionens utveckling genom en utvecklingsplanering som grundas på kvalificerat underlag och analys. Genom samverkan och kommunikation bidrar vi till att regionens aktörer når en gemensam syn på regionens utveckling. Vi ger förutsättningar och tar initiativ för att visioner, mål, strategier och åtaganden i den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFs) ska bli verklighet.

Vi bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I TRF:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarion, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av TRF.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

TRF är i likhet med Stockholms läns landstings samtliga förvaltningar miljöcertifierade enligt ISO 14001. SLL:s upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav. Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav

Oskar Wallgren, Tobias Häggblom, Jon Halling,
Bengt Eriksson, Viktor Melin, WSP Samhällsbyggnad

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Box 22550, 104 22 Stockholm
Besök: Norra stationsgatan 69
Tfn växel: 08-123 130 00
E-post: registrator.lsf@sll.se
TRF@sll.se
www.sll.se

TRN 2015:0015

Förord

Som en del av arbetet med att ta fram nästa regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, görs en samlad konsekvensbedömning för att analysera vilka konsekvenser planen får för regionen. Under perioden april till och med september 2016 pågår samråd om RUFS 2050 och förslaget till samlad konsekvensbeskrivning är en del av det samrådet.

En regional utvecklingsplan omfattas av kravet på att miljöbedöma planer och program enligt miljöbalken 6 kap 11 § (1998:808). Eftersom en regional utvecklingsplan påverkar regionen på ett mycket genomgripande sätt, har landstinget valt att genomföra en samlad konsekvensbedömning som omfattar såväl miljökonsekvenser som andra konsekvenser som planens genomförande får för regionen. Bedömningsprocessen har bedrivits parallellt med framtagandet av samrådsförslaget och genomförts av en extern konsultgrupp i samarbete med landstingets ansvariga tjänstemän.

Konsekvensbedömningsprocessen fortsätter som en integrerad del även i den fortsatta planprocessen fram till att en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen har antagits. Det är ett kontinuerligt arbete med att identifiera behov av utveckling och fördjupning. Synpunkterna som förs fram under samrådet blir ett viktigt inspel till det fortsatta arbetet med den samlade konsekvensbedömningen.

Hanna Wiik
Förvaltningschef
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
Stockholms läns landsting

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning.....	6
1 Inledning.....	9
Planprocessen.....	9
Disposition och läsanvisning.....	9
2 Utgångspunkter och metod.....	11
Samlad konsekvensbedömning – varför och hur?	11
Bedömningsmodell	12
Konsekvensbedömningens avgränsning.....	12
3 Samrådsförslagets huvudsakliga innehåll.....	14
Vision, mål och prioriterade åtgärder	14
Två strukturbilder för regionen 2050	16
Nollalternativ - en framtid utan en ny regional utvecklingsplan	18
Planens förhållande till andra planer och program.....	18
4 Samrådsförslagets påverkan på regionala system och samband	20
Transporter och tillgänglighet.....	20
Bostäder och bebyggelse.....	21
Teknisk försörjning	22
Grön och blå struktur.....	23
5 Konsekvenser för de som bor och verkar i regionen.....	25
Konsekvenser för individer och hushåll.....	25
Konsekvenser för grupper	26
Konsekvenser för social sammanhållning	28
Konsekvenser för näringslivets aktörer.....	29
6 Konsekvenser för miljön	31
Konsekvenser för naturmiljö och ekosystemtjänster	31
Konsekvenser för kulturmiljö och kulturhistoriska värden	32
Konsekvenser för vattenmiljöer och vattensystem	33
Markanvändning och hushållning med resurser	33
Miljökonsekvenser utanför regionen.....	34
Risker och störningar	35
7 Planens genomförbarhet	36

8	Planens ekonomiska effekter	38
9	Samlad bedömning av planen.....	40
	Når samrådsförslaget sina egna mål?	40
	En plan för alla?	41
	Miljöns sannolika utveckling om RUF 2050 inte genomförs.....	41
	Planens samlade konsekvenser och bidrag till hållbar utveckling.....	42
10	Uppföljning och styrning	44
	Bilaga A. Bedömningsmodell & bedömningsgrunder.....	45
	Bilaga B. Avgränsning och samråd om detta	50
	Bilaga C. Regelverk kring miljöbedömning.....	51

Sammanfattning

Den här rapporten redovisar resultatet av den samlade konsekvensbedömningen av samrådsförslaget till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2050. Enligt lagstiftningen ska en miljöbedömning genomföras för en regionplan och bedömningen ska dokumenteras i en miljökonsekvensbeskrivning, MKB. Landstinget har valt att integrera miljöbedömningen i en *samlad konsekvensbedömning* – en bred bedömning av samrådsförslagets samlade konsekvenser, kompletterad med en bedömning av dess genomförbarhet.

Processmässigt har arbetet följt de steg för miljöbedömning av planer och program som miljölagstiftningen föreskriver. Den modell som har använts för att strukturera analysen och redovisningen bygger på de behov och frågeställningar som har funnits under planarbetet. Den samlade konsekvensbedömningen har inriktats på de aspekter av samrådsförslaget som kan anses betydande och relevanta, givet samrådsförslagets syfte och omfattning, och andra planer och program som den ska samspela med. Analysen har avgränsats i tid, samt geografiskt och ämnesmässigt.

Den nya regionala utvecklingsplanen tar sin utgångspunkt i en analys av förutsättningar och utmaningar för Stockholmsregionen. Den vision som formuleras – Europas mest attraktiva storstadsregion – är densamma som tidigare. För att kunna bedöma om regionens utveckling går i visionens riktning har fyra övergripande mål i samrådsförslaget formulerats för regionens utveckling:

- En tillgänglig region med god livsmiljö
- En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region
- En ledande tillväxt- och kunskapsregion
- En resurseffektiv och resilient region

I aktualitetsbedömningen av RUFSS 2010 var ett tydligt önskemål från regionens aktörer att samrådsförslaget till RUFSS 2050 behöver få tydligare genomförandefokus. De fyra målen har därför brutits ned i delmål på medellång sikt, till vilka konkreta målnivåer med sikte på år 2030 är knutna. Samrådsförslaget lyfter även

fram 26 prioriterade åtgärder – konkreta insatser eller insatsområden som behöver särskild uppmärksamhet i det korta tidsperspektivet, i första hand under den färdiga planens giltighetstid 2018–2026. Samrådsförslaget innehåller ingen slutlig plankarta utan istället två alternativa strukturbilder, i syfte att under samrådet stimulera en diskussion om vägval och konsekvenser. För tolv tematiska frågor presenteras förhållningssätt som ska tillämpas i den löpande planeringen.

Samrådsförslagets påverkan och konsekvenser har bedömts utifrån fem frågeställningar:

- I. Hur väl kommer den färdiga fysiska strukturen fungera – och hur kommer planen påverka regionala system och samband?
- II. Vilka konsekvenser får planen för dem som bor och verkar i regionen – och hur påverkas hälsa, livsmiljö och andra lokala förhållanden?
- III. Vilka konsekvenser får planen för regionens natur- och kulturmiljövärden och för klimatet?
- IV. Hur genomförbar är planen, och vilka är de viktigaste faktorerna som påverkar detta?
- V. Vilka ekonomiska effekter får planen – för samhället, för den offentliga ekonomin och för hushåll och företag?

Samrådsförslagets påverkan på regionala system och samband

Samrådsförslagets påverkan på regionala system och samband görs med avseende på transporter och tillgänglighet, bostäder och bebyggelse, teknisk försörjning samt grön- och blåstruktur. För transportsystemet kan konstateras att samrådsförslaget bygger på nationella transportinfrastrukturplaner och förhandlingsöverenskommelser som är finansierade i det korta perspektivet. Utvecklingen i det medellånga perspektivet är mycket svår att bedöma. Om regionen år 2050 ska vara utan klimatpåverkan kommer svåra val att behöva göras vad gäller framtida investeringar i transportsystemet redan i närtid, vilket samrådsförslaget kunde vara tydligare med.

Det är omöjligt att bedöma hur mycket samrådsför-

slaget i sig kommer att bidra till att fler bostäder byggs. De mål och åtgärder som återfinns i förslaget ansluter till den dominerande synen på vad regionens bostadsmarknad behöver. För regionen har planen en roll att göra avvägningar mellan allmänna intressen, och mellan kommunala, regionala, och nationella målsättningar. Denna funktion behöver stärkas i nästa version av planen.

För grönstrukturen visar samrådsförslaget strukturbildsanalyser att det är möjligt att tillföra de volymer av ny bebyggelse som behövs utan att grönstrukturen påverkas. Att detta i teorin är möjligt är dock i sig ingen garanti för att utvecklingen lokalt kommer att följa denna princip. Starkt mellankommunalt samarbete, fortsatt fördjupade kunskapsunderlag, samt en tydlig regional målbild krävs för att grönstrukturens utbredning, värden och kvaliteter ska kunna bevaras och utvecklas samtidigt som regionens befolkning växer kraftigt.

Samrådsförslaget påverkar i sig inte blåstrukturens utbredning. Det ökade trycket på resursen som en växande befolkning innebär kompenseras delvis av förbättringar i de tekniska försörjningssystemen (t.ex. i avloppsreningsverk) och en i minskande grad miljöbelastande dagvattenhantering.

Konsekvenser för de som bor och verkar i regionen

Samrådsförslaget konsekvenser för dem som bor och verkar i regionen analyseras i fyra perspektiv: konsekvenser för individer och hushåll (där även påverkan på hälsa hanteras), konsekvenser för olika samhällsgrupper, konsekvenser för den sociala sammanhållningen i stort, samt konsekvenser för näringslivets aktörer.

Samrådsförslaget har en uttalad ambition att sätta människan i fokus i regionens utveckling. I många avseenden görs just detta, inte minst i de delar som rör mål för utbildning och deltagande på arbetsmarknaden. När det gäller den fysiska miljöns påverkan på individer och hushåll behöver dock såväl mål, åtgärder och förhållningssätt kompletteras med tydligare skrivelser och ställningstaganden avseende den lokala livsmiljön, t.ex. vad gäller luftkvalitet och buller.

Samrådsförslaget innehåller svarar mot många olika gruppers behov och förutsättningar. Fokus ligger i första hand på socioekonomiska grupper och jämställdhet mellan män och kvinnor. Äldre- och barnperspektiven är mindre uttalade. En förtätning av regionen bedöms innebära både utmaningar och möjligheter för alla bedömda grupper. Dock behöver samrådsförslaget utvecklas när det gäller lokala livsmiljöer för barn, avseende bland annat tillgången till natur och närhet till skola och social service. På samma sätt behöver äldre behov och förutsättningar synas bättre i åtgärder

och förhållningssätt. Det arbete för att kartlägga inomregionala socioekonomiska skillnader som landstinget har inlett behöver fortsätta. Slutsatserna från arbetet bör i högre utsträckning än nu påverka samrådsförslaget prioriteringar och ställningstaganden.

Sammantaget bedöms samrådsförslaget åtgärder och förhållningssätt innebära en styrning mot en mer socialt sammanhållen region. Olika former av socioekonomiska analyser är viktiga för att tidigt i planeringen kartlägga övergripande sociala behov och förutsättningar. Sådana analyser bör komplettera samrådsförslaget prioriterade åtgärder att utveckla kunskapen om hur den fysiska planeringen kan skapa förutsättningar för social sammanhållning samt att genomföra hållbarhetsbedömningar i bostadsplaneringen.

Bedömningen är att samrådsförslaget tydligt har satt det internationellt konkurrensutsatta näringslivets behov i fokus. Den roll som näringslivet och arbetsmarknadens funktion har för att uppnå sociala målsättningar är mindre tydligt artikulerad. Ett tydligare uppmärksammande av de behov som nystartade, små eller medelstora företag har skulle stärka samrådsförslaget.

Miljökonsekvenser

Samrådsförslaget övergripande karaktär gör att dess konsekvenser för naturmiljö, kulturmiljö och ekosystemtjänster blir mycket svåra att bedöma. Ambitionerna i samrådsförslaget är dock höga. Den tydliga inriktningen på bevarande av de gröna kilarna, stärkande av svaga samband, och koncentration av bebyggelse till kollektivtrafiknära lägen ger generellt sett en bra grund att stå på. Det finns dock risk för en påtaglig påverkan på regionens naturmiljöer när en stor mängd ny bebyggelse och transportinfrastruktur ska tillföras under kort tid. Förtätningen kan få konsekvenser för kulturmiljön då ursprungliga stadsplanekvaliteter med bebyggelse i samspel med natur försvinner. Arbetet med att ta tillvara och vårda kulturmiljön behöver genomföra all fysisk planering. Samrådsförslaget saknar tydliga och konsekventa ställningstaganden i detta avseende, vilket behöver utvecklas till senare versioner av planen.

Frågor som rör vatten hanteras på flera olika ställen i samrådsförslaget, vilket i sig kan innebära en risk att frågorna i efterföljande planering inte får den uppmärksamhet de förtjänar. Bortsett från den prioriterade åtgärden att minska läckaget av näringsämnen till Mälaren och Östersjön saknas mål och delmål som tydligt pekar på behovet av att uppmärksamma vattenfrågorna kommande planering och byggande.

De båda strukturbilderna innehåller båda omfattande förslag på ny bebyggelse och infrastruktur. Ett bevarande- eller hushållningsperspektiv saknas dock i

beskrivningen av strukturbilderna, där frågor kring ytsnålhet och avståndsoptimering dominerar. Detta bör utvecklas i nästa version av planen. Samrådsförslaget föreslagna förhållningssätt till regionens blå- och gröna strukturer innehåller dock redan idag viktiga ställningstagande av hushållningskaraktär.

Jämfört med tidigare planer måste den nya regionala utvecklingsplanen sammantaget sägas ha höjt ambitionerna rejält för såväl klimat som annan miljöpåverkan utanför regionen. Genom målsättningen att år 2050 vara en region utan klimatpåverkande utsläpp görs klimatfrågan till en ram inom vilken resten av samrådsförslaget utformas. Detta är positivt och ligger i linje med nationell och internationell politik.

Samrådsförslaget upprepar tidigare ställningstaganden för risker och sårbarheter rörande behovet av klimatanpassning i bebyggelse och för infrastruktur. För de nya risker som identifierats så är skrivningarna än så länge vaga och ingen ny kunskap tillförs, samrådsförslaget troliga konsekvenser eller genomslag i detta avseende måste anses mycket begränsade.

Genomförbarhet och ekonomiska effekter

Planens genomförbarhet är och ekonomiska effekter är svårbedömda eftersom flera konkreta avvägningar och ställningstaganden skjuts till senare planering. Överlag bedöms dock samrådsförslaget vara minst lika genomförbart som den nu gällande planen RUFSS 2010. I konsekvensbeskrivningen förs principiella resonemang om de samhällsekonomiska effekterna, effekterna på den offentliga ekonomin, samt effekterna på regionens hushåll och företag.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis speglar delmålen för 2030 relativt väl de långsiktiga ambitionerna för 2050. Mot bakgrund av de stora förändringar i vår omvärld som vi just nu upplever är dock bedömningen om måluppfyllelse 2050 behäftad med stora osäkerheter. Som riktningsskildare och som grund för prioriteringar torde dock delmålen kunna fungera tämligen väl.

Sammantaget bedöms samrådsförslaget styra mot en jämlik region. Kopplingen mellan förslaget mer allmänna resonemang om jämlikhet, dess målbilder och delmål, åtgärder och förhållningssätt brister dock bitvis. Det finns behov av att speciellt bevaka hur jämlikhetsperspektivet hanteras i efterföljande planering. Samrådsförslaget har högt satta ambitioner på miljöområdet. De miljömässiga konsekvenserna av att planen inte antas gå inte att bedöma utan att ägna sig åt ren spekulering. Bedömningen är dock att en framtid utan en ny RUFSS 2050 innebär en risk för att miljöförhållandena på sikt försämrats. Detta gäller såväl miljöpåverkan

kopplad till regionala system (transporter, energi, teknisk försörjning) som miljöpåverkan som uppstår vid ny eller ändrad markanvändning.

Den samlade bilden av bedömningen är att planens negativa konsekvenser är begränsade och står i proportion till de stora nyttor som uppstår för dem som bor och verkar i regionen om planen genomförs. Bedömningen försvåras av att samrådsförslaget är generellt skrivet och har mycket breda mål- och åtgärdsformuleringar. Detta för det goda med sig att många aktörer kan ställa sig bakom samrådsförslaget. Baksidan är att svåra avvägningar och prioriteringar mellan motstående intressen skjuts till senare beslutsfattande. Risken är då att beslut fattas under större tidsnöd och med sämre underlag än under RUFSS-processen. En stor utmaning i regionens utveckling framöver är att omsätta höga ambitioner på det sociala området i konkreta åtgärder som ger resultat och att säkerställa att investeringar i bebyggelse och infrastruktur bidrar till att sociala mål nås.

När det gäller markanvändning har samrådsförslaget flera förtjänster, inte minst eftersom inriktningen är att tillväxten ska ske utan att intrång görs i den regionala grönstrukturen. Förhållningssättet för den byggda miljön präglas dock av ett starkt fokus på tillväxt och kapacitetshöjningar. En viktig fråga under samrådet blir därför vilka skarpa ställningstaganden som nästa version av samrådsförslaget ska ha, i första hand gällande kvaliteter i boendemiljön, avvägningen mellan olika allmänna intressen kopplade till markanvändning, samt utpekande av värden eller geografiska områden som bör undantas ny eller ändrad bebyggelse.

Det saknas i samrådsförslaget en analys i vilken mån de stora, redan beslutade och mycket resurskrävande överenskommelser och investeringsplaner som inarbetats i planen är anpassade till samrådsförslaget sociala och miljömässiga målsättningar. Det är angeläget att så snart som möjligt inleda ett arbete med att samordna mål och underlag för planeringen så att regionala och statliga aktörer utgår från målsättningar och prognoser som inte i väsentliga avseenden skiljer sig åt.

Slutligen konstateras att det är ett stort steg framåt jämfört med tidigare planering att samrådsförslaget bland delmålen lyfter behovet av att minska den indirekta klimatpåverkan som vår konsumtion ger upphov till. Även denna fråga behöver fördjupas i kommande planering.

Samverkan och planering i
östra Mellansverige

ÖMS 2050

Samrådsförslag

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, TRF, ansvarar för regionplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. TRF arbetar på uppdrag av landstingsstyrelsen och tillhör Stockholms läns landsting (SLL). Vi bidrar till Stockholmsregionens utveckling genom en utvecklingsplanering som grundas på kvalificerat underlag och analys. Genom samverkan och kommunikation bidrar vi till att regionens aktörer når en gemensam syn på regionens utveckling. Vi ger förutsättningar och tar initiativ för att visioner, mål, strategier och åtaganden i den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFs) ska bli verklighet.

Vi bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I TRF:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarion, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av TRF.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

TRF är i likhet med Stockholms läns landstings samtliga förvaltningar miljöcertifierade enligt ISO 14001. SLL:s upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav. Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Box 22550, 104 22 Stockholm
Besök: Norra stationsgatan 69
Tfn växel: 08-123 130 00
E-post: registrator.lsf@sll.se
TRF@sll.se
www.TRF.sll.se

TRN 2015:0065

Förord

ÖMS 2050 syftar till att skapa samsyn för en samordnad planering i östra Mellansverige (ÖMS), där de storregionala utgångspunkterna för de regionala utvecklingsprocesserna och annan rumslig planering är desamma för hela ÖMS.

Samrådsförslaget har tagits fram gemensamt av länen i östra Mellansverige och Mälardalsrådet. Det bildar underlag för diskussion, med framförallt regionala organ och kommuner i ÖMS som målgrupp. Med hänsyn till de synpunkter som inkommer under samrådet 2016 färdigställs en slutversion av dokumentet, vilket beräknas vara klart vid årsskiftet 2016/2017. De frågor som diskuteras i samrådet är därmed en viktig indata till den slutliga målbilden för det storregionala samarbetet i östra Mellansverige.

ÖMS 2050 kan inte göras till ett bindande dokument. Genom att alla länen i ÖMS har deltagit i utarbetandet av förslaget, förväntas slutversionen dock vara så väl förankrad bland samtliga regionala utvecklingsansvariga organ att det kan hanteras som ett gemensamt överenskommet planeringsunderlag. Detta innebär att det i det framtida arbetet med respektive läns regionala utvecklingsstrategi/-plan förväntas finnas tydliga kopplingar mellan det storregionala perspektivet och den rumsliga planeringen i respektive län.

Det valda tidsperspektivet 2050 sker dels mot bakgrund av att det är den tillämpliga horisonten för allt fler långsiktiga strategiska plandokument på kommunal och regional nivå, dels med hänsyn till klimatfrågan där 2050 är nationellt målår för ett samhälle utan klimatpåverkan. Av samma skäl används 2030 som avstämningsspunkt för bl. a infrastrukturutveckling och övergången till fossilfria transporter.

Arbetet med samrådsförslag har skett parallellt med utvecklingen av en systemanalys för En bättre sats (EBS) och baseras på ett gemensamt underlag för modellbaserad konsekvensanalys av olika trafikeringsantaganden och rumsliga utbyggnadsstrategier.

Dokumentet inleds med en kort bakgrundsbeskrivning om motiven till storregional samverkan i östra Mellansverige. Därefter anges ambition och vägledande mål för den storregionala utvecklingen. I förhållande till dessa diskuteras vägval kopplade till den rumsliga strukturen samt förslag till utvecklad samverkan inom ett antal fördjupnings-områden med tydlig storregional logik. Avslutningsvis berörs några centrala genomförandeaspekter.

I samrådsförslaget ingår således:

- Motiv till storregional samverkan i östra Mellansverige
- Ambition och vägledande mål för den storregionala utvecklingen
- Långsiktig strukturbild med fokus på Ortsstruktur och storregionala samband
- Vägval kopplat till utvecklingen av den rumsliga strukturen och det storregionala kollektivtrafiksystemet
- Fördjupningsområden, sakfrågor med utpräglad storregional logik
- Genomförandeaspekter

Länsstyrelsen
Västmanlands län

MÄLARDALSRÅDET

Region Örebro län

REGIONFÖRBUNDET
SÖRMLAND

REGIONFÖRBUNDET
Uppsala län

Stockholms läns landsting

Region
Östergötland

Region
Gävleborg

Innehåll

Förord	3
Bakgrund	7
Behovet av storregional samverkan	8
De viktigaste utmaningarna	8
Transportsystemets nyckelroll	8
Ambition och vägledande mål.....	9
Delmål	10
Rumsliga storregionala strukturer för stärkt sammankoppling.....	11
Generella utgångspunkter	11
Bebyggelseutveckling och trafiksystem	13
Ekonomins och teknikutvecklingens betydelse	22
Miljö och klimatpåverkan	27
Näringsliv och arbetsmarknad	28
Måluppfyllelse	29
Fördjupningsområden som stärker regionens internationella attraktionskraft.....	30
Kompetensförsörjning	30
Forskning-utveckling-innovation	30
Internationell tillgänglighet	31
Internationell synlighet	31
Mälaren som gemensam resurs	31
Genomförandenaspekter	33
Frågor till samrådet	34

Bakgrund

Länen Stockholm, Uppsala, Gävleborg, Västmanland, Örebro, Södermanland och Östergötland utgör en i flera avseenden sammanlänkad enhet, med en ledande roll för hela landets utveckling och internationella konkurrenskraft. Integrerade arbets-, utbildnings- och bostadsmarknader i östra Mellansverige ger ett avsevärt större underlag för ett varierat och starkt näringsliv med högt kunskapsinnehåll och produktionsvärde. Det ger också en större mångfald av kvaliteter som har betydelse för människors val av bostadsort och företags lokalisering av verksamheter. Och därmed grund för visionen Europas mest attraktiva storstadsregion, som inte bara är en angelägenhet för Stockholms län utan för hela storregionen.

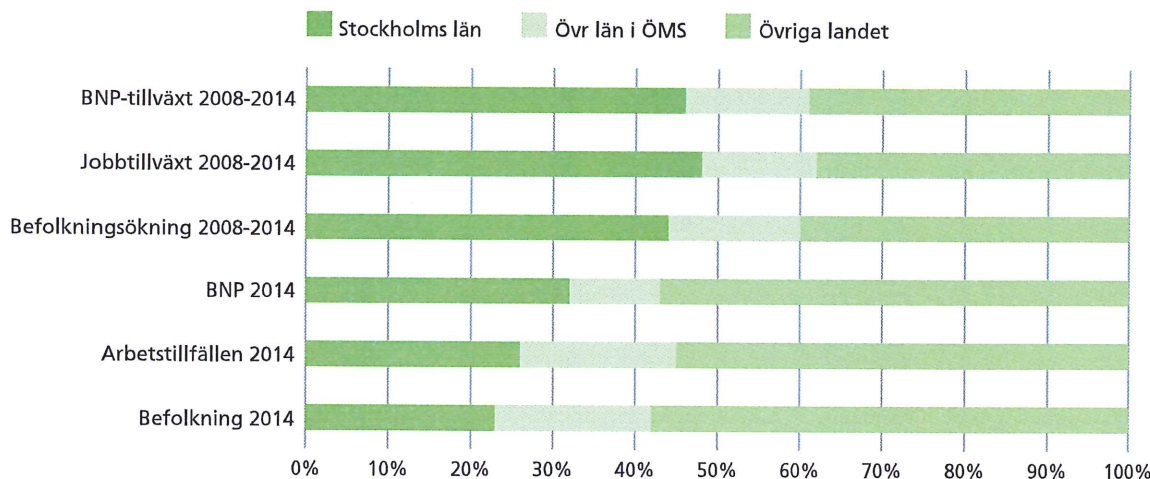
I ett internationellt perspektiv är östra Mellansverige en förhållandevis liten och gles storstadsregion, vilket är ett grundläggande argument för regionförstoring och utvecklad samverkan. Det finns behov av förbättrad matchning mellan utbud och efterfrågan på kompetens som sträcker sig över länsgränserna. Den

globala konkurrensen ställer krav på regionens samlade förmåga att utveckla internationell konkurrenskraft och tillgänglighet och därigenom attrahera ledande och utvecklande funktioner, t ex huvudkontor. Samtidigt skapar den geografiskt växande regionen allt större krav på en storregional och miljömässigt hållbar infrastruktur med hänsyn till såväl stad som land.

Östra Mellansverige står för nära hälften av Sveriges befolkning, sysselsättning och BNP och genererar upp till två tredjedelar av tillväxten i landet. Samhällsutvecklingen talar entydigt för en fortsatt tillväxt, där regionen förväntas öka sin befolkning och sysselsättning med minst 1,4 miljoner invånare respektive minst 700 000 arbetstillfällen under perioden 2010–2050.¹ En så stor regional tillväxt ställer stora krav på koordinerade framtidsåtgärder, ofta på eller med hänsyn till den storregionala nivån. Redan idag är kapacitetsproblemen och trängseffekterna påtagliga inom regionens bostadsmarknad och transportsektor.

Skillnaderna i förutsättningar inom östra Mellan-

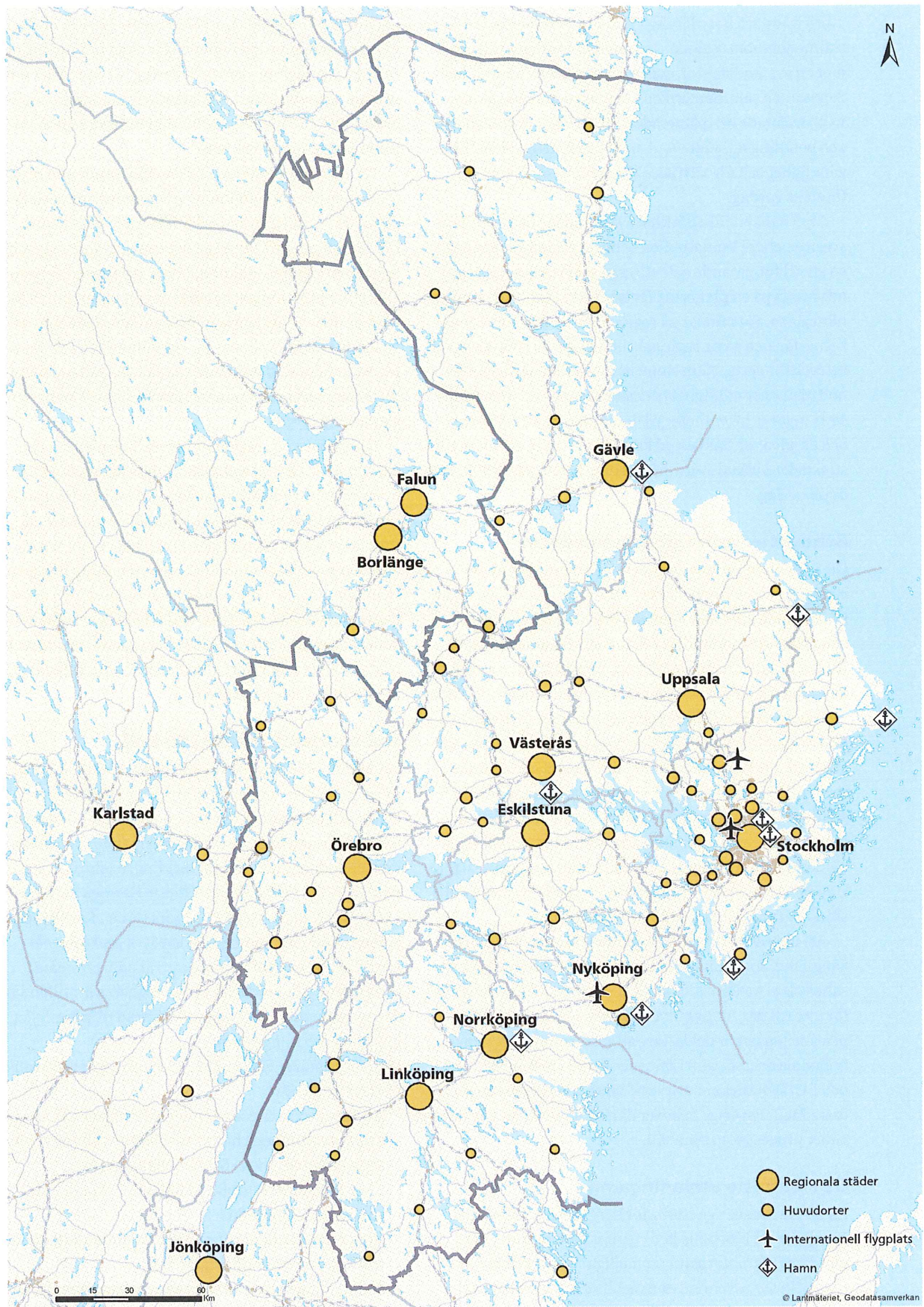
Figur 1. Stockholms län och ÖMS som andel av rikets befolkning, tillväxt och arbetstillfällen.² Källa: SCB

¹ Framskrivningarna kommer att uppdateras 2016 under samrådet.

² BNP-tillväxt beräknad i löpande priser.

Figur 2. Översiktskarta östra Mellansverige med kommunhuvudorter och ortsstrukturer

sverige är dock betydande. Vid sidan av socioekonomiska skillnader inom regionen och mellan invånare tillkommer en avståndsfaktor, som gör att området idag endast delvis är en sammanlänkad bostads- och arbetsmarknad. Beslutade och planerade förbättringar av transporter och pendlingsmöjligheter kan här ge kraftigt ökad tillgänglighet och förbättrade villkor för människors och företags vardag.

Med hänsyn till de faktiska avstånden i östra Mellansverige och till klimatmålen behöver regionförstoringen ha en väl fungerande och utbyggd spårtrafik som grund och bygga på en planering för hög täthet i kollektivtrafik-nära lägen. Satsningar på regionala stadskärnor i Stockholms län och på de regionala nodstäderna i övriga län är uttryck för detta. Nära samverkan mellan närliggande nodstäder ger möjlighet till mer storstadsmässiga förutsättningar och kvaliteter på dessa platser. Övriga orter och omgivande landsbygd kan då i sin tur få närmare till storstadens utbud av kvalificerade arbeten och aktiviteter av olika slag.

Behovet av storregional samverkan

Östra Mellansveriges territorium täcks idag in av sju regionala utvecklingsplaner/-strategier. I samtliga ingår, i varierande grad, resonemang och utblickar kring det egna planeringsområdets roll i ett storregionalt perspektiv. Detta gäller framför allt kommunikationerna samt kopplingarna mellan Stockholm och andra delar av ÖMS.

I några län i ÖMS har processer initierats i syfte att uppdatera eller förnya gällande regionala utvecklingsplaner/-strategier, i andra län kommer det arbetet att påbörjas inom något eller några år. Den storregionala samverkan gör det möjligt att koppla samman ÖMS, arbeta in och förtydliga de storregionala sambanden i varje läns egen planering. Fokus ligger som regel på de intraregionala transportlänkarna, strukturen av nodstäder samt de allt starkare funktionella banden dem emellan.

Att upprätthålla och förbättra såväl kapacitet och tillgänglighet som hållbarheten ställer krav på en effektiv samverkan mellan de offentliga organen. Länsgränserna får inte tillåtas hindra utvecklingen. Samsyn om mål och prioriteringar gör det lättare att nå resultat, såväl i det regionala arbetet som i samverkan med nationell nivå och EU. Den regionala utvecklingsplaneringen i länen i östra Mellansverige behöver därför samordnas, såväl vad gäller process som innehåll.

De viktigaste utmaningarna

Östra Mellansverige står inför betydande utmaningar. Det gäller att bibehålla konkurrenskraft och utveckla global attraktivitet samt att möjliggöra fortsatt befolkningstillväxt, näringslivsutveckling och kunskapsdelning. Det är också angeläget att skapa förutsättningar för

god livsmiljö och hälsa, att öka tryggheten i en orolig värld samt öppna upp regionen för ökad inflyttning men minska segregation och exkludering. En stor och viktig utmaning är därtill att möjliggöra ökad rörlighet och ekonomisk tillväxt, men samtidigt minska regionens miljö- och klimatpåverkan.

En allt mer integrerad och expanderande storregion med avseende på befolkning och sysselsättning ställer stora krav på en utbyggd och väl fungerande teknisk infrastruktur. Inte minst på det transportnät som möjliggör den växande inomregionala arbetspendlingen. Den stora utmaningen handlar om att inom ramen för en hållbar utveckling bygga ut kapaciteten i takt med de växande resandevolymer. Det gäller även att anpassa transportnätet till den storregionala bostads-, arbetsplats- och servicestrukturen, men också till kringliggande landsbygd.

Den fysiska och regionala utvecklingsplaneringen spelar här en central roll. Genom dess fokus på sektorövergripande rumsliga mönster och samband fångar man in ett av politikens viktigaste tillgängliga medel för att främja en positiv utveckling av regionen. Grunden för ett robust och hållbart samhällsbygge vilar på förmågan att skapa ett mönster för lokaliseringen av bostäder, arbetsplatser och övrig infrastruktur där balansen mellan mer koncentrerade och mer spridda bebyggelsestrukturer ger bästa möjliga utfall i förhållande till de storregionala förutsättningarna och behoven.

Transportsystemets nyckelroll

Ett bärande element i en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar storregional struktur är ett väl fungerande och resurseffektivt transportsystem – för människor såväl som för gods. Ett övergripande samarbete kring regionens framtida utveckling måste därför ske i nära samspel med de långsiktiga målen och ambitionerna för transportsektorn. Inom ramen för EBS-processen (EBS – En Bättre Sits) har fyra centrala mål formulerats för utvecklingen av transportsystemet, samtliga av stor betydelse för möjligheten att tillgodose de storregionala behoven av förbättrad tillgänglighet, kapacitet och integration.

De övergripande EBS-målen är en utbyggnad av transportsystemet där:

- regionens och nationens internationella konkurrenskraft utvecklas och bidrar till ökad attraktivitet för de samverkande länen i östra Mellansverige.
- utvecklingen är långsiktigt hållbar – ekonomiskt, socialt och ekologiskt.
- samverkan, helhetssyn och utnyttjande av alla fyra trafikslagen leder till effektivitet.
- flerkärnighet och en förstorad arbetsmarknad främjar regional utveckling.

RUFS 2050 – Samråd

Kommuner i Stockholms län

Botkyrka kommun
Danderyds kommun
Ekerö kommun
Haninge kommun
Huddinge kommun
Järfälla kommun
Lidingö stad
Nacka kommun
Norrtälje kommun
Nykvarns kommun
Nynäshamns kommun
Salems kommun
Sigtuna kommun
Sollentuna kommun
Solna stad
Stockholms stad
Sundbybergs stad
Södertälje kommun
Tyresö kommun
Täby kommun
Upplands Väsby kommun
Upplands-Bro kommun
Vallentuna kommun
Vaxholms stad
Värmdö kommun
Österåkers kommun

Statliga organ och bolag

Akademiska hus AB Region Stockholm
Arbetsförmedlingen
Barnombudsmannen, BO
Beijerinstitutet
Blekinge Högskola
Boverket
Brottsförebyggande rådet
Diskrimineringsombudsmannen, DO
Energimyndigheten
Exportrådet
Formas
Försvarsmakten
Försäkringskassan i Stockholms län
Handelshögskolan i Stockholm
Havs-och vattenmyndigheten
Högskolan i Gävle
Institutet för framtidsstudier
Jordbruksverket
Karolinska Institutet
Karolinska Institutet Science Park AB
Kommerskollegium
Konjunkturinstitutet
Konkurrensverket
Konstfack
Konsumentverket
Kungliga Hovstaterna
Kungliga Musikhögskolan i Stockholm
Kungliga Tekniska högskolan, KTH
KTH, ITM skolan
Lantmäteriverket
Linköpings Universitet
Livsmedelsverket
Luftfartsverket
Läkemedelsverket
Swedavia AB
Länsstyrelsen i Gotlands län
Länsstyrelsen i Gävleborgs län
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Södermanlands län
Länsstyrelsen i Uppsala län
Länsstyrelsen i Västmanlands län
Länsstyrelsen i Örebro län
Länsstyrelsen i Östergötlands län
Migrationsverket
Myndigheten för yrkeshögskolan
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Mälardalens högskola
Naturvårdsverket
Polismyndigheten i Stockholms län
Post- och telestyrelsen AB
Posten AB
Riksantikvarieämbetet
Samhall AB
SJ
Sjöfartsverket
Skogsstyrelsen
Skolverket
SMHI, Stockholm
Socialstyrelsen
Statens fastighetsverk
Statens folkhälsoinstitut
Statens Kulturråd
Statistiska centralbyrån
Stiftelsen Electrum, Kista
Stockholm Science City
Stockholms Universitet
Stockholms Universitet, Klasson Wehler, Eva, Samverkansstrateg
Sektionen för externa relationer
Stockholm Resilience Centre
Ståthållarämbetet
Svenska ESF-rådet Regionkontor Stockholm
Svenska Filminstitutet
Svenska Institutet
Svenska Kraftnät
Sveriges Geologiska Undersökning, SGU
Sveriges Lantbruksuniversitet
Södertörns Högskola
TeliaSonera AB
Tillväxtverket
TNS Sifo AB
Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI
Trafikanalys
Trafikverket
Trafikverket, Region Stockholm
Transportstyrelsen
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor
Ungdomsstyrelsen
Uppsala Universitet
Universitetskanslersämbetet
Universitets- och höskolerådet
Vasakronan AB, Region Stockholm
Vattenfall AB

Vetenskapsrådet
Vinnova
Örebro Universitet

Kommunala samarbetsorgan, bolag m.m.

AB Familjebostäder
AB Stockholm Globe Arenas
AB Stockholmshem
Brandkåren Attunda
Kommunförbundet Stockholms län
Käppalaförbundet
Mälardalsrådet
Mälarens Vattenvårdsförbund
Norrvatten
Roslagsvatten
S:t Erik Försäkring AB
Skolfastigheter i Stockholm AB
SRV återvinning AB
Stockholm Nordost (STONO)
Stockholm Parkerings AB
Stockholm Vatten AB
Stockholms Hamn AB
Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund
Stockholms Stads arbetsmarknadsförvaltning
Stockholms Stads Bostadsförmedling AB
Stockholms Stadshus AB
Stockholms Stadsteater AB
STOKAB
Storstockholms Brandförsvär
Sveriges Kommuner och Landsting
Svenska Stadsnätetsföreningen, SSNF
Sydvästra stockholmsregionens VA-verksaktiebolag, SYVAB
Söderhalls Renhållningsverk AB, SÖRAB
Södertörns brandförsvarsförbund
Vattenmyndigheten Norra Östersjön

Ekerö Energi AB
Nacka Energi AB
Norrenergi AB
Norrtälje Energi AB
Nynäshamn Energi AB
Sollentuna Energi AB
SöderEnergi AB
Södertörns Fjärrvärme AB
Telge Energi AB
Vattenfall Drevviken Värme AB

Vattenfall Sveanät AB

Angränsande kommuner m.m.

Region Gotland

Bollnäs kommun

Gävle kommun

Hofors kommun

Hudiksvalls kommun

Ljusdal kommun

Nordanstigs kommun

Ockelbo kommun

Ovanåkers kommun

Sandvikens kommun

Söderhamns kommun

Eskilstuna kommun

Flens kommun

Gnesta kommun

Katrineholms kommun

Nyköpings kommun

Oxelösunds kommun

Strängnäs kommun

Trosa kommun

Vingåkers kommun

Enköpings kommun

Heby kommun

Håbo kommun

Knivsta kommun

Tierps kommun

Uppsala kommun

Älvkarleby kommun

Östhammars kommun

Arboga kommun

Fagersta kommun

Hallstahammars kommun

Kungsörs kommun

Köpings kommun

Norbergs kommun

Sala kommun

Skinnskattebergs kommun

Surahammars kommun

Västerås stad

Askersunds kommun

Degerfors kommun

Hallsbergs kommun
Hällefors kommun
Karlskoga kommun
Kumla kommun
Laxå kommun
Lekebergs kommun
Lindesbergs kommun
Ljusnarsbergs kommun
Nora kommun
Örebro kommun

Boxholms kommun
Finspångs kommun
Kinda kommun
Linköpings kommun
Mjölby kommun
Motala kommun
Norrköpings kommun
Söderköpings kommun
Vadstena kommun
Valdemarsviks kommun
Ydre kommun
Åtvidabergs kommun
Ödeshögs kommun

Göteborgs stad
Göteborgsregionens kommunalförbund
Landstinget Dalarna
Region Gävleborg
Landstinget i Uppsala län
Landstinget i Värmland
Region Östergötland
Landstinget Sörmland
Landstinget Västmanland
Malmö Stad

Region Skåne
Regionförbundet Sörmland
Regionförbundet Uppsala län
Västmanlands kommuner och landsting
Västra Götalandsregionen
Region Örebro län

Akershus Fylkeskommune
Egentliga Finlands förbund
Helsingfors stad
Köpenhamns kommun

Nylands förbund
Oslo kommune
Region Hovedstaden (Köpenhamnsregionen)
Åbo stad
Ålands landskapsregering

Stockholms läns landsting

Danderyds sjukhus AB
Folktandvården i Stockholms län AB
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Karolinska universitetssjukhuset
Kulturnämnden
LOCUM AB
Styrelsen för Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO)
Södersjukhuset AB
Tiohundra AB
Trafiknämnden
Landstingsstyrelsen
Landstingsrevisorerna
Patientnämnden
AISAB
Landstingsarkivet
Förvaltningen för utbyggd tunnelbana

Intresseorganisationer, företag m.m.

AB Botkyrkabyggen
AB Ekeröbstäder
AB Nykvarnsbostäder
AB Nynäshamnsbostäder
AB Sigtunahem
AB Svenska Bostäder
AB Telgebostäder
AB Upplands-Brohus
AB Väsbyhem
Aberdeen Property Investors AB
Akelius fastigheter AB
AP Fastigheter AB
Armada Fastighets AB
Atrium Ljungberg AB
Bostadsstiftelsen Signalisten
Dalkia AB
Diligentia AB
Fabege AB
Fastighets AB Förvaltaren
Fastighetsägarna Stockholm
GE Real Estate Norden
Haninge Bostäder AB

HSB Stockholm
Hufvudstaden AB
Huge Fastigheter AB
Hyresgästföreningen Region Stockholm
Jagvillhabostad.nu
Jernhusen AB
Järfällabygdens hus AB
KF Fastigheter AB
Klöver AB
Kungsleden AB
Lidingöhem AB
Micasa Fastigheter i Stockholm AB
Riksbyggen
Roslagsbostäder AB
Skanska
Stiftelsen Stockholms studentbostäder (SSSB)
Stockholms Byggmästareförening
Stockholms Kooperativa Bostadsförening
Sveriges BostadsrättsCentrum AB
Tyresö Bostäder AB, TYBO
Villaägarnas Riksförbund, Region ABC
Värmdö Bostäder AB

Almi företagspartner Stockholm Sörmland AB
Ekologigruppen
Ecoloop
Företagarna Stockholms län
Handelns utredningsinstitut
Handelskammaren Mälardalen
Hushållningssällskapet i Stockholms, Uppsala och Södermanlands län
ICA AB
Institutet för näringslivsforskning
Konsumentföreningen i Stockholm
Kooperativa förbundet
Näringslivets forskningsinstitut (RATIO)
Stockholm Business Region AB
Stockholm Visitors Board AB
Stockholms Akademiska Forum
Stockholms handelskammare
Stockholms Hantverksförening
Stockholms läns bildningsförbund
Stockholms läns hembygdsförbund
Stockholms studentkårers centralorganisation, SSCO
Svensk Handel
Svenskt Näringsliv, Regionkontor Stockholm
Svenska Bankföreningen
Svenska Försäkringsföreningen

Svenska Turistföreningen, Stockholmskretsen
Territorium AB
Östsvenska handelskammaren

Arkitekturmuseet
Armémuseum
Dansmuseet
Etnografiska museet
Hallwylska museet
Historiska museet
Kungliga myntkabinettet
Livrustkammaren
Medelhavsmuseet
Moderna Museet
Nationalmuseum
Naturhistoriska riksmuseet
Nordiska Museet
Postmuseum
Sjöhistoriska museet
Statens Historiska Muséer
Statens Maritima Muséer
Stockholm Sjögård
Stockholms läns museum
Stockholms Stadsmuseum
Tekniska museet
Vasamuseet
Östasiatiska museet

EntreprenörCenter i Stockholm HB
Europainstitutet
Industrifonden
Innovationsbron Stockholm AB
KK-stiftelsen
Nordisk InnovationsCenter
Nordregio
SIKO, Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation
Skärgårdsstiftelsen
Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning
Stiftelsen för samverkan mellan universiteten i Uppsala, näringsliv och samhälle (STUNS)
Stiftelsen för Strategisk Forskning, SSF
Stockholm-Uppsala Life Science
Swedish Incubators and Science Parks
Svenska Riskkapitalföreningen, SVCA
Svenska Uppfinnareföreningen
The Stockholm School of Entrepreneurship, SSES

LO-distriktet i Stockholms län
SACO
TCO Stockholms län

Islamiska Förbundet i Sverige
Judiska Församlingen, Stockholm
Katolska biskopsämbetet/Stockholms katolska stift
Svenska kyrkan, Stockholms stift
Svenska kyrkan, Uppsala stift
Sveriges Frikyrkosamråd

Assyriska Riksförbundet i Sverige
Chilenska Riksförbundet
Eritreanska Riksförbundet i Sverige, ERIS
Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige
Grekiska Riksförbundet
Internationella Företagarföreningen i Sverige
Irakiska Riksförbundet i Sverige, IRS
Iranska Riksförbundet i Sverige, IRIS
Italienska Riksförbundet i Sverige, FAIS
Kurdiska Riksförbundet
Polska Riksförbundet i Sverige
Portugisiska Riksförbundet i Sverige
Riksförbundet Roma International
Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, SIOS
Serbiska Riksförbundet i Sverige
Somaliska Riksförbundet i Sverige
Spanska Riksförbundet i Sverige
Sverige-finska Riksförbundet
Syrianska Riksförbundet i Sverige
Turkiska Riksförbundet

Diversity Charter Sweden
European Institute for Managing Diversity
Friluftsförbundet Norra Järva
Friluftsförbundet, Stockholms distriktsförbund
Färgfabriken
Föreningen en skärgårdsprodukt
Föreningen Skärgårdshandlarna
Handikappförbundens samarbetsorgan HSO Stockholms län
Hela Sverige ska leva
Kommittén för bevarande av Storstockholms friluftsområden
Konstnärscentrum Öst
Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, LSU
Lovö Hembygdsförening
Lantbrukarnas riksförbund, Regionförbundet i Mälardalen
Lantmännen

Landsbygdsnätverket
Pensionärernas Riksorganisation, PRO, Stockholms län
Regionala Resurscentrum för kvinnor i Stockholms län, RRC Sthlm
RFSL
RFSU
Riksförbundet Hem och skola
Rädda barnen, Stockholmsförbundet
Röda Korset, Region Stockholm
Saltsjöbadens Hembygdsförening
Samfundet S:t Erik
Skärgårdens Intresseföreningars Kontaktorganisation, SIKO
Stockholms Idrottsförbund
Svenska föreningen för byggnadsvård
Svenska Teaterförbundet
Svenska Turistföreningen
Sveriges Elevråds Centralorganisation, Elevrådsstödet Stockholm
Sveriges hotell- och restaurangföretagare, SHR
Sveriges Pensionärsförbund SPF, Stockholmsdistriktet
Synskadades Riksförbund Stockholms och Gotlands län
YIMBY, Stockholm

Bil Sweden
Cykelfrämjandet
Cykelfrämjandet, Storstockholmskretsen
E.ON Sverige AB
Fortum Sverige AB
Godstransportrådet Stockholm-Mälardalen
Kollektivtrafikant Stockholm
Kungliga Automobilklubben, KAK
Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA
Länstrafiken Sörmland
Länstrafiken Örebro AB
Motorbranschens Riksförbund, MRF
Motorförarnas Helnykterhetsförbund, MHF
Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande, NTF
Oljekonsumenternas förbund, OKQ8
Resenärsforum
Skärgårdens trafikantförening
SOS Alarm Sverige AB
Statoil AB
Svensk Energi
Svensk Fjärrvärme AB
Svenska Petroleum Institutet, SPI
Sveriges bergmaterialindustri, SBMI
Transportgruppen
Upplands Lokaltrafik AB
Västmanlands Lokaltrafik AB

X-trafik AB
Åkeriföreningen ABC-åkarna
Östgötatrafiken

Alternativ stad
Arbetsgruppen Rädda Grimtaskogen
Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening
Fältbiologerna Stockholm-Uppland-Gotland
Föreningen Rädda Järvafältet
Föreningen Rädda Lovö
Greenpeace Sverige
Jägareförbundet Stockholms län
Nationalstadsfonden WWF
Naturskyddsföreningen i Stockholms län
Sportfiskarnas Stockholmsdistrikt
Stockholms Ornitologiska Förening
Svenska Botaniska Föreningen
Svenska Jägareförbundet
Svenska Rovdjursföreningen
Sveriges Konsumenter i Samverkan
Sveriges Ornitologiska Förening
Världsnaturfonden, WWF

Centerpartiet i Stockholms län
Feministiskt Initiativ, Region Stockholm
Folkpartiet Liberalerna Stockholms län
Kristdemokraterna, Stockholms län
Miljöpartiet de Gröna i Stockholms läns landsting
Miljöpartiet de Gröna i Stockholms län
Moderaterna i Stockholms stad och län
Socialdemokraterna i Stockholms län
Socialdemokraterna i Stockholms läns landsting
Sverigedemokraterna, Stockholmsdistriktet
Vänsterpartiet i Stockholms läns landsting
Vänsterpartiet Storstockholm

Arbetarnas Bildningsförbund i Stockholms län, ABF
Folkuniversitetet
Medborgarskolan, Region Stockholm
Sensus studieförbund, region Stockholm-Gotland
Studiefrämjandet i Stockholm
Studieförbundet Bilda för kyrka och samhälle
Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, SNS
Studieförbundet Vuxenskolan, Region Stockholm-Uppsala

Academic Search AB
Apoteket AB

A-Search AB
Astra Zeneca AB
Attendo Care AB
Axfood AB
Bravida Sverige AB
Coompanion – Kooperativ Utveckling Stockholms län
Coop Sverige AB
Diversitas AB
Ericsson AB EAB
Filmpool Stockholm-Mälardalen
Flextronics Design
Folksam ömsesidig sakförsäkring
Handelsbanken AB
Hermansson & Co AB
IBM Svenska AB
ISS Facility Services AB
JM AB
Kista Science City AB
Lectia
Ledarna
Lernia
Länsförsäkringar Bank AB
L'Oréal Sverige AB
Manpower AB
Mekonomen Norden AB
Multimind Bemanning AB
Michelin Nordic AB
Novartis AB
NCC AB
NCC construction AB
Net1
Nordea AB
Oden Anläggningsentreprenad AB
Peab Sverige AB
Pfizer AB
Praktikertjänst AB
Sandvik AB
Scandic Hotels AB
Scania AB
SEB AB
Securitas Sverige AB
Skandiabanken
Skanska Sverige AB
Sodexo AB
Spoon
Stockholm Entreprenad AB
Strukton Rail AB

Swebus AB
Swedbank AB
Svensk Bilprovning AB
Svenska Entreprenad i Mälardalen AB, SVEAB
Systemstrategerna AB
Särnmark Support AB
Tele2 AB
Telefonaktiebolaget LM Ericsson
Telenor Sverige AB
TDC Sverige
Tre
Veolia Transport Sverige AB
We Select
3M Svenska AB

Nationella Minoriteter

Svenskfinländarnas delegation
Svenskfinska ungdomsförbundet
Svenskfinska riksförbundet, Stockholms distrikt
Tornedalingar i Stockholm
Judiska Centralrådet
Judiska Ungdomsförbundet
Sällskapet för Jiddisch och Jiddischkultur
Sameföreningen i Stockholm
Romska Samrådsgruppen